

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 April 1877, kl. 11 f. m.

*Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4,
i anledning af Herr O. E. L. Dahms motion, N:o 1, an-
gående fridlysning under hela året af nyttig småfogel.*

Till stöd för sitt förslag om ständig fridlysning af nyttig småfogel anför motionären, att sådan vore utfärdad i Danmark, i åtskilliga delar af Tyskland, i Holland, i Österrike-Ungern, i Italien och i vissa delar af Norra Amerika, samt att på sista tiden småfogel blifvit fridlyst i Frankrike och Schweiz. Att så ej är förhållandet i Danmark visar sig i lagen af den 1 April 1871 § 11, hvarest dödande och fångande af icke skadliga småfoglar förbjudes endast under tiden från den 1 Februari till den 12 September, att så icke heller förhåller sig i Österrike-Ungern samt Italien visar sig af det internationella fördraget af den 29 November 1875, enligt hvars 4 artikel skjutandet af annars fridlysta småfoglar tillåtes från den 1 September till slutet af Februari. Icke heller har, såsom motionären uppgifver, någon ny fridlysning af småfogel blifvit utfärdad i Frankrike, utan har undervisningsministern den 31 Mars 1876 till prefekterna utfärdat ett cirkulär, hufvudsakligen af det innehåll, att kännedom om nyttiga och skadliga djurarter borde i skolorna främjas. Huru det förhåller sig med lagstiftningen om småfogels skydd i öfriga af motionären uppräknade länder, är Utskottet ej i tillfälle att upplysa.

De lagar till småfoglars värnande, som blifvit utfärdade i andra länder, hafva ansetts nödiga för att stäfja en hejdlös och hänsynslös förföljelse, enär, framför allt i södra Europa, småfoglar, för att ätas opp, i

massa dödats och fångats med allahanda redskap, som här icke ens till namnet äro kända. Samma behof af laga småfogels skydd kan ingalunda sägas ega rum i Sverige. Den oqvalda torghandeln, som af motionären anføres, inskränker sig hufvudsakligast till sparfvar, en och annan dufva samt undantagsvis en eller annan mindre fogel, alltsammans en försvinnande obetydlighet. För öfrigt är nu mera mot den allmänna folkseden i detta stycke icke så mycket att anmärka, och jägares sed är, såsom äfven motionären antydt, ganska god. Det enda som skäligen kan anmärkas, ehuru äfven det af helt underordnad betydelse, är det äggsamlade och det småfogelsskytte, som idkas af minderårige. Ehuru Utskottet icke kan dela motionärens åsigt, att dylikt i allo bör stämpas såsom nesligt okynne, då ju äfven här vid lag vetenskapligt intresse stundom kan vara driffjedern, vill Utskottet ej bestrida att ofog här i någon mån eger rum. Men, enligt Utskottets åsigt, är det på en gång verksamaste och lämpligaste korrektivet häremot att söka ernå genom uppfostran och i undervisningsväg, hvilken väg också redan flerstädes i vårt land med framgång blifvit beträdd.

Det får ej förbises, att många fogelararter, som äro insektsätare och möjligen i någon mån ogräsplockare, och sålunda efter motionärens antagande skulle vara i hög grad nyttiga, icke dess mindre välla hvarjehanda skada och förtret. Det är t. ex. en känd sak, att en gråsparfsvärm raskt nog kan omintetgöra skörden på en hveteåker, att några domherrar på en kort stund kunna bortplocka blomknopparne å hvarjehanda fruktträd; att koltrastar fort nog kunna göra rent hus å körsbären, ja till och med finare päron, att kärresen kan svårt tilltyga större prydnadsväxter, att strömstaren alldeles kan ödelägga forellynglet, att råkor och kajor kunna illa härja en nysädd åker, att den hos oss såsom särdeles nyttig ansedda och mångenstädes omhuldade staren kan vara ett verkligt skadedjur i sydligare länders vinberg och olivlunder, andra exempel att förbigå. Utskottet kan icke finna det välbetänkt, att i dessa och dylika fall genom foglarnes fullständiga fridlysning binda händerna på jordbrukaren, trädgårdsskötaren o. s. v., hvilka af skadan drabbats.

Äfven från en annan synpunkt är ständigt fridlysning af småfoglar ej välbetänkt. Det är en bekant sak, att en del fogelararter, såsom snöskatan, sidensvansen, tallbiten, somliga vintrar förekomma i massor och lemna tillfälle till en ej obetydlig kramfogelsfångst. Det finnes intet skäl att försaka detta näringsämne, som härigenom erbjudes.

I småfoglarne ser motionären ett skydd för de genom landets uppodling allt större massorna af kulturväxter. Detta är ett af dessa stora

ord om småfoglarnes betydelse, hvilka den noggranna iakttagaren allt mer jäfvat.

Vid de insektskador, som i en eller annan form minska skördarne å Sveriges åkrar, visa sig småfoglarna lika betydelselösa som de äro i fråga om rost och sot på hvete; sak samma med de insektskador i andra länder. Det är t. ex. alldeles afgjort, att småfoglarna ej taga någon befattning med insekten phylloxera, som förstör vinstockarne i södra Europa, ej heller med den så kallade coloradoskalbaggen, som förstör potatisväxten i Norra Amerika.

Finnes inom djurverlden någon hjälp emot dylika plågoris, så är den att söka hos smådjur af lägre ordning, hvilka emot milliarderna kunna uppställa andra milliarder; men det kan ock hända att människan, på samma gång hon uppdrager kulturväxternas massor, också sjelf får taga befattning med dess skyddande, vare sig genom förbättrade kulturåtgärder eller genom tekniska hjälpmedel. Den enda faktiska nytta af småfoglarna, som kan ådagaläggas, gäller ej de egentliga kulturväxterna, utan skogens träd, men det står i vida fältet, om denna nytta är af någon större betydelse.

Den öfverdrifvet höga uppskattning af småfoglarnes nytta, som ett antal år varit gängse, synes nu vara på återgång.

Utskottet har härför ett fullgiltigt bevis i de åsigter, hvilka nyligen uttalats af »Die Ornitologische Gesellschaft in Berlin», hvilken förening gäller såsom nutidens högsta vetenskapliga auktoritet på detta område. Hufvudsunman af nämnda förenings votum i denna sak är upptagen i det betänkande N:o 151 Deutscher Reichstag 2 Legislatur-Periode IV Session 1876, som för kort tid sedan afgafs af en inom tyska riksdagen nedsatt komité och har synts Utskottet så upplysande, att den här i ordagrann öfversättning återgifves.

»Det visades att nyttan af många foglar, äfven de insektätande, mångfaldigt öfverskattas, helst desamma vid sitt insektödande ofta förtära lika många nyttiga som skadliga leddjur. Mot det i följd af våra stora jordkulturer inträffade masseartade uppträdandet af skadlig ohyra lemna de så godt som ingen hjälp. Hvad många af de samma anginge, är den skada, de vålla, nyttan vida öfvervägande, och man bör icke följa det i många förordningar lemnade dåliga föredömet, att på grund af onöjaktiga och otillförlitliga iakttagelser stadga absolut skydd för foglar, hvilka, vare sig under viss tid eller på viss ort, kunna åstadkomma ganska känbar skada».

Inom Utskottet gjorde sig likväl hos flertalet den åsigten gällande, att ett skydd för nyttig småfogel under den egentliga fortplantnings-

tiden vore önskligt, men då till Utskottet kännedom kommit, att underdånigt förslag härom blifvit till Kongl. Maj:t ingifvet och redan är på dess nådiga pröfning beroende, ansåg Utskottet, att ej heller om ifrågasvarande inskränkta fridlysning någon underdånig framställning nu bör af Riksdagen göras, och hemställer derföre Utskottet,

att Herr Dahms motion icke må till någon åtgärd föranleda.

På Utskottets vägnar:

O. E. L. D A H M.

Reservation:

af Herr *Dahm*: »Då jag icke kan instämma i Utskottets mening, anhåller jag att få anföra följande:

Utskottet anmärker, att min i motionen lemnade uppgift, att ständigt fridlysning öfver småfogel är utfärdad i Danmark, Österrike, Italien och Frankrike, skulle vara oriktig. Må det derföre ursäktas mig, att jag till sjelfförsvar anför mina källor.

Danska jagtlagen af år 1871 förbjuder visserligen i sin 11 § att »fange eller dræbe» *foglar* endast från 1 Februari till 12 September; men 15 § af samma lag innehåller ordagrant under rubrik:

6. »*Forbud imod Fangst af mindre Fugle og Indsamling af Æg*».

»§ 15. Enhver, der uden Hjemmet befatter sig med Fangsten af *mindre Fugle*, navnlig Sangfugle, bøder fra 1—10 Rdl. Med samme Straf ansees den, den der uberettiget borttager eller indsamler alle Slags vilde Fugles Æg og Yngel.»

Den af Utskottet nämnda Art. IV af den mellan Österrike och Italien den 26 November 1875 träffade »öfverenskommelsen om allmänt och verkamt skydd åt för åkerbruket nyttiga foglar» innehåller visserligen, att, utom de allmänna förbuden i Art. II och III, det icke må vara tillåtet att fånga eller döda foglar på annat sätt än med skjutgevärf från 1 September till slutet af Februari;

men Art. II innehåller, att »det i allmänhet skall vara förbjudet att förstöra eller borttaga bon och nästen, taga ägg och *på hvad sätt som helst fånga småfogel*»; och Art. III förbjuder utan inskränkning att fånga och döda *foglar* på flera deri uppräknade sätt.

Häraf torde framgå, att min i motionen lemnade uppgift om tillvaron af fridlysning öfver småfogel i Danmark, Österrike, Ungern och Italien icke saknar giltig anledning.

Den efter en tidning lemnade upplysningen om fogelskydd i Frankrike kan jag deremot icke bestyrka.

Då Utskottet till stöd för sin mening citerat ett yttrande af »Die Ornithologische Gesellschaft in Berlin», må det äfven tillåtas mig att anföra några drag ur fridlysningsfrågans och ornitologiska sällskapets historia under de sista månaderna i Tyskland:

Sedan Furst zu Hohenlohe-Langenburg den 3 November 1875 för tyska riksdagen förelagt ett af honom utarbetadt förslag till skyddslag för mera än 80 slag af foglar, förekom detta till behandling i »Allgemeine Deutsche Ornithologische Gesellschaft» i Berlin den 8 Januari 1877. Vid sammanträdet anmäldes, att en af sällskapet vald »commission», bestående af Homeyer, Brehm, Cabanis och 7 andra medlemmar, sammanträdde med en af riksdagen för skyddsfrågans behandling tillsatt »commission», för att såsom sakkunnige afgifva sitt votum. Dervid genomgicks listan på de till skydd föreslagna foglar, då väl åtskilliga namn utströkos, men oinskränkt skydd tillerkändes 27 arter och inskränkt åtskilliga andra.

Riksdagens »commission», i förening med åtskilliga medlemmar af ornitologiska sällskapet, fortsatte derefter sina arbeten och hade kort före den 15 Februari 1877 inlemnadt ett betänkande (»Bericht»), innehållande ett lagförslag, som förklaras hafva till uppgift »att betrygga de nyttiga foglarnes naturenlige förökande och att inskränka deras förstöring i massa i öfverensstämmelse med de internationella fördragen». Lagförslaget har i sammandrag följande lydelse:

§ 1. »Att fånga eller döda de i bilagan förtecknade foglar är förbjudet».

Anm. Ifrågavarande bilaga uppräknar 49 namn på foglar, tillhörande 17 arter.

§ 2. »Förbundsrådet bemyndigas att förbjuda att fånga eller döda andra för jordbruket nyttiga foglar. Förbudet kan inskränkas till vissa tider, förvaltningsområden eller orter».

§ 3. »Med afseende på de fogelarter, som enligt 2 § njuta ett begränsadt skydd, eger förbundsrådet att i allmänhet eller för vissa tider

inskränka vissa bestämda fångstsätt eller fångst under vissa förhållanden, hvilka göra en förstöring i stora massor möjlig».

Ann. Derefter uppräknas såsom dithörande: fångst under natten, på snötäckt mark, längs vattendrag, med användning af förgiftadt bete, genom snaror eller fallor på marken samt genom fasta eller rörliga nät.

§ 4. »Desslikes förbjudes, med afseende på alla de i §§ 1, 2 skyddade fogelarter, att förstöra eller borttaga deras nästen och häckningsplatser, att borttaga deras ägg eller fånga deras ungar, äfvensom att köpa, sälja eller till salu utbjuda de nästen, ägg och foglar, hvilka man emot detta förbud åtkommit.

Egare eller rättsinnehafvare står det dock fritt att undanrödja nästen, som finnas på eller uti byggnader eller gårdar.»

§ 5. »Köp och försäljning eller utbud till salu af döda foglar, hörande till de slag, som i bilagan äro uppräknade eller genom förbundsradets påbud äro oinskränkt skyddade, är förbudet. Äfven köp och försäljning af döda foglar, tillhörande sådana arter, hvilka ett endast inskränkt skydd är förunnadt, kan under bestämda årstider eller för bestämda områden förbjudas.»

§ 6. »Med fogelfångst enligt denna lag vare uppställning af inrättningar till foglars fångande, såsom nät, snaror, limspön o. s. v., likställd.»

§§ 7—10 innehålla straffbestämmelser och andra stadganden, som för hufvudfrågans bedömande hafva endast underordnad vikt.

Så vidt känt är har tyska riksdagen ännu icke fattat beslut.

Genom det här anförda torde vara tydligt visadt, att äfven i Tyskland sakkunnige mäns åsigt rörande skydd för nyttig småfogel icke är alldeles så ogynsam, som Utskottet synes antaga, och att ornitologiska sällskapetets åsikter icke äro mera bestämda och enhälliga, än att de kunna i hög grad modifieras af temperaturen i den hand, som för dess penna.

Det kan också naturligtvis icke vara öfverraskande, att åsigtorna rörande denna skyddsfråga, hvilken visserligen ända sedan Linnés tid varit af naturforskare antydd, men först af senare tidens sakkunnige män blifvit närmare utredd och belyst, skall förekomma mången ny och icke lätt att förlika med inrotade vanor och uppfattningar af människans ställning till djuren; men då det torde vara visst, att man icke ostraffadt utan egentligt ändamål störande ingriper i naturens hushållning, och att, när detta skett, man förr eller senare kommer till insigt derom, så må det icke förtänkas mig, att jag hyser den öfvertygelsen, att man förr eller senare skall finna med sin fördel öfverersstämmande att skydda de djur, hvilka endast som lefvande äro oss till någon nämnvärd nytta.

Jag anser detta så mycket vissare, som både estetiska och humanitets-skäl arbeta till uppnående af samma mål. Det är för att i min ringa mån bidra till närmande af detta mål, jag nu för andra gången derom väckt erinran.

Då jag föreslagit ständigt skydd för *nyttig* småfogel, har jag dervid uttryckligen förklarat, att jag icke åsyftat oinskränkt skydd för all småfogel, utan endast för de arter deraf, som äro nyttiga; hvarföre jag ock tänkt mig saken så, att Kongl. Maj:t, om en underdånig skrifvelse härom af Riksdagen beslutes, skulle täckas genom sakkunnige män låta utreda, hvilka arter såsom nyttiga böra anses, och derefter fridlysa dessa ungefär på samma sätt, som i andra länder skett i enlighet med de internationella fördragen.

Då derföre våra med hvarje år allt större blifvande odlade fält och våra allt mera glesnande skogar otvifvelaktigt behöfva samma rensning som fälten och skogarne i de många och stora Europas länder, der fridlysning öfver *nyttig* småfogel på ekonomiska skäl är utfärdad; och

då den vintertiden rikliga tillförseln af fångad *nyttig* småfogel på städernas salutorg vittnar om storleken af den i vårt land årligen stigande förödelse, för hvilken den är blottställd, så vågar jag vördsamt hemställa om bifall till min motion, som innehåller,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, i likhet med hvad som skett i många andra länder, täcktes fridlysa alla för landtmannen nyttiga småfoglar, deras ägg och nästen under alla årstider; men tillåta jagt efter dem för vetenskapliga ändamål på de vilkor Kongl. Maj:t behagar bestämma».